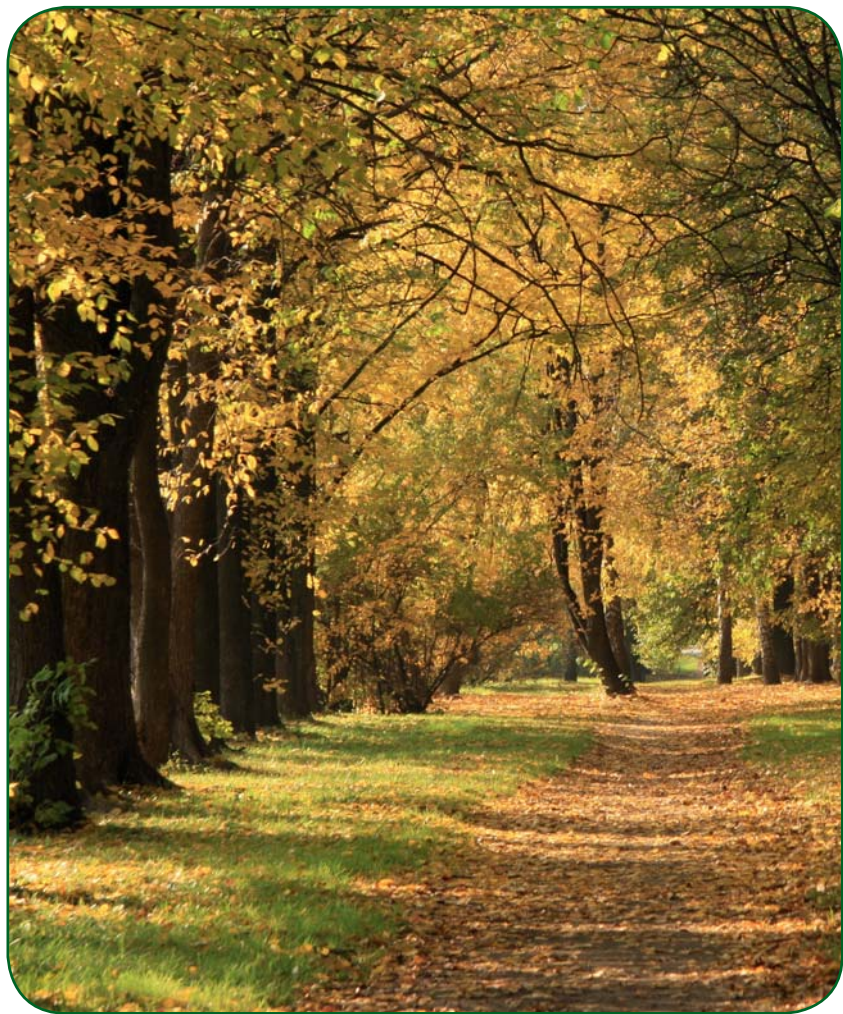

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

ZMĚNY V DŮCHODOVÉM POJIŠTĚNÍ

od 1. ledna 2010

NOVÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY

Od 1. ledna 2010 dochází k významným změnám v oblasti důchodového pojištění. Jedná se především o úpravu důchodového věku, potřebné doby pojištění či koncepce invalidity. Mění se tedy základní podmínky nároku na dávky i parametry pro výpočet jejich výše. Proto se změny nazývají parametrické. Do právního řádu je přináší zákon č. 306/2008 Sb., který mění stávající zákon o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb., v platném znění (zdp).

Důvodem změn je nezbytnost zahájení první fáze důchodové reformy, protože dosavadním způsobem nastavená pravidla pro přiznávání dávek důchodového pojištění přestanou být do budoucna pro důchodový systém únosná.

Dosud získané nároky v oblasti důchodového pojištění zůstanou kromě výjimek zachovány, dílčí omezení se dotknou až důchodových nároků vzniklých v budoucnu. Účinky parametrických změn se začnou projevovat postupně tak, aby veřejnost měla dostatek času se novým podmínkám přizpůsobit.

O dobách pojištění

DOBY POJIŠTĚNÍ A VYLOUČENÉ DOBY

Náhradní dobou pojištění přestává být studium na střední, vyšší odborné škole nebo vysoké škole. Studenti mají od 1. 1. 2010 možnost být účastní důchodového pojištění dobrovolně. Pro rok 2010 činí nejnižší měsíční pojistné 1 660 Kč, tj. 28 % z částky odpovídající jedné čtvrtině průměrné mzdy platné v roce 2010. Studium absolvované do 31. 12. 2009 se i pro nároky na důchody vzniklé po tomto datu hodnotí podle dosavadních pravidel. To znamená, že za náhradní dobu pojištění se považuje studium na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole, a to maximálně po dobu prvních šesti let takového studia. Pro účely nároku na invalidní důchod se však doba prvních šesti let studia po dosažení 18 let věku (i doba studia od skončení povinné školní docházky do dosažení 18 let věku) považuje za dobu pojištění vždy, tedy i když byla získána v roce 2010 a později.

Rozšiřuje se okruh tzv. kvalifikovaných důvodů, pro které může účast na dobrovolném důchodovém pojištění trvat na základě podané přihlášky bez časového omezení. Dosud to bylo studium po uplynutí prvních šesti let studia po dosažení věku 18 let, nezaměstnanost, dlouhodobá dobrovolnická služba, zaměstnání v cizině a činnost na území ČR ve prospěch zahraničního zaměstnavatele. Nově přibývá jakékoliv studium po roce 2009 (bez ohledu na to, zda již uplynulo prvních šest let studia po dosažení věku 18 let nebo nikoliv), dále doba pobytu v cizině, po kterou osoba následuje svého manžela, který v cizině působil v diplomatických službách ČR a dále doba, po kterou byla osoba poslancem Evropského parlamentu. Dobrovolného pojištění obecně mohou být účastny pouze osoby starší 18 let.

U důchodů s nárokem po 31. 12. 2009 je možné požádat, aby v situaci, kdy v rámci období rozhodného pro stanovení výše důchodu (pro rok 2010 se jedná o roky 1986–2009) došlo ke krytí vyloučené doby (např. z důvodu nemoci, studia, péče o dítě či o osobu závislou aj.) s příjmem z výdělečné činnosti, byla při výpočtu důchodu hodnocena namísto příjmů z výdělečné činnosti raději doba vyloučená. Žádost o tento postup mohou lidé uplatnit až při podání žádosti o důchod. Zákon umožňuje, aby si občan o toto řešení požádal i dodatečně do 30 dnů ode dne oznámení rozhodnutí ČSSZ.

STAROBNÍ DŮCHOD

Zásadním způsobem se mění ustanovení § 29 zdp, které upravuje podmínky nároku na přiznání tzv. řádného starobního důchodu.

Dosavadní právní úprava stanovila, že pojištěnec musí dosáhnout důchodového věku a získat alespoň 25 let doby pojištění. Nově se potřebná doba pojištění postupně prodlužuje až na 35 let. Pro zjištění minimální délky doby pojištění u konkrétního pojištěnce je rozhodující, ve kterém kalendářním roce dotýčný dosahuje důchodového věku (viz dále).

Kalendářní rok, v němž je dosaženo důchodového věku	Potřebná doba pojištění
před rokem 2010	25 let
2010	26 let
2011	27 let
2012	28 let
2013	29 let
2014	30 let
2015	31 let
2016	32 let
2017	33 let
2018	34 let
po roce 2018	35 let

Pojištěnci, který ke dni dosažení důchodového věku nezískal potřebnou dobu pojištění, nemůže být starobní důchod k tomuto dni přiznán. K přiznání důchodu může případně dojít až následně od pozdějšího data, ke kterému již potřebnou dobu pojištění získal.

Pojištěnec, který dosáhne důchodového věku po roce 2014, přičemž ke dni dosažení tohoto věku nezískal potřebnou dobu pojištění (31–35 let), má nárok na starobní důchod též, jestliže získal aspoň 30 let tzv. „čistě“ doby pojištění, tj. doby pojištění získané z titulu výkonu výdělečné činnosti, popř. dobrovolného důchodového pojištění.

Podmínky nároku na tzv. poměrný starobní důchod se rovněž poněkud zpřísňují. Podle dosavadní právní úpravy bylo třeba dosáhnout věku 65 let a potřebné doby pojištění alespoň 15 let. Nově dochází k postupnému navýšení potřebného věku i doby pojištění v závislosti na kalendářním roce dosažení potřebného věku. Potřebný věk navíc přestává být pro všechny jednotný – jeho výše se nově odvozuje od důchodového věku muže stejného data narození, ke kterému se vždy přičítá 5 let.

Potřebný věk v roce	Potřebná doba pojištění
65 let před rokem 2010	15 let
důchodový věk muže stejného data narození + 5 let v roce 2011	17 let
důchodový věk muže stejného data narození + 5 let v roce 2012	18 let
důchodový věk muže stejného data narození + 5 let v roce 2013	19 let
důchodový věk muže stejného data narození + 5 let po roce 2013	20 let

Pojištěnec, který nesplňuje žádnou z výše uvedených podmínek, má nárok na starobní důchod též, jestliže dosáhl věku 65 let a splnil zákonné podmínky nároku na invalidní důchod (viz dále).

Pokud jde o tzv. předčasný starobní důchod podle ust. § 31 zdp, zůstává i nadále zachována možnost požádat o přiznání této dávky až 3 roky před dovršením důchodového věku. U osob, jejichž důchodový věk činí 63 let a více, bude dokonce možné odejít do tohoto důchodu již v 60 letech – u osob, jejichž důchodový věk činí 65 let (muži, bezdětné ženy a ženy s jedním dítětem), může tedy doba předčasnosti nově činit až 5 roků.

Stanovení důchodového věku od 1. 1. 2010 upravuje zákon o důchodovém pojištění takto:

u pojištěnců narozených před rokem 1936

u mužů	60 let
u žen	53 let, pokud vychovaly alespoň 5 dětí
	54 let, pokud vychovaly 3 nebo 4 děti
	55 let, pokud vychovaly 2 děti
	56 let, pokud vychovaly 1 dítě
	57 let

u pojištěnců narozených v období let 1936 až 1968

(viz tabulka důchodového věku)

u pojištěnců narozených po roce 1968

u mužů	65 let
u žen	62 let, pokud vychovaly alespoň 4 děti
	63 let, pokud vychovaly 3 děti
	64 let, pokud vychovaly 2 děti
	65 let

Výše starobního důchodu

Zákon nově stanoví možnost požádat o úpravu (zvýšení) procentní výměry starobního důchodu v případech, kdy pojištěnec po přiznání starobního důchodu a čerpání výplaty této dávky vykonává výdělečnou činnost. Takový postup dosud nebyl možný.

- Zvýšení náleží ve výši 1,5 % výpočtového základu za každých 180 kalendářních dnů výkonu výdělečné činnosti, je-li starobní důchod vyplácen ve výši jedné poloviny. Polovinou starobního důchodu se rozumí polovina základní výměry a polovina procentní výměry.
- Zvýšení náleží ve výši 0,4 % výpočtového základu za každých 360 kalendářních dnů výkonu výdělečné činnosti, je-li starobní důchod vyplácen v plné výši. Toto zvýšení náleží vždy až po dvou letech nepřetržitého výkonu výdělečné činnosti (za takový se považuje i situace, kdy na kalendářní den skončení bezprostředně navazuje kalendářní den začátku výkonu jiné výdělečné činnosti). Zvýšení náleží též v případě, že poživatel starobního důchodu získá alespoň 360 dnů výdělečné činnosti a zaměstnání ukončí.

Požádá-li starobní důchodce o zastavení výplaty této dávky z důvodu výkonu výdělečné činnosti, zvyšuje se jeho důchod podle stejných pravidel, jaká platila do konce roku 2009, tedy o 1,5 % výpočtového základu za každých 90 kalendářních dnů výkonu výdělečné činnosti bez pobírání důchodu.

Jestliže bude přiznáván starobní důchod za podmínek ust. § 29 odst. 4 zdp (pojištěnec nezískal potřebnou dobu pojištění pro nárok na starobní důchod, dosáhl věku 65 let a současně splnil podmínky nároku na invalidní důchod), jeho výše bude záviset na stanoveném stupni invalidity (0,5 %, 0,75 % nebo 1,5 % výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění – viz dále výše invalidního důchodu).

Při stanovení výše předčasného starobního důchodu, na který vzniká nárok po 31. 12. 2009, se nově postupuje tak, že pokud doba předčasnosti nepřekročí 720 dnů, činí snížení procentní výměry pouze 0,9 % výpočtového základu za každých, i započatých, 90 kalendářních dnů (obdobně jako za právní úpravy účinné do 31. 12. 2009). Pokud doba předčasnosti přesáhne 720 dnů, snižuje se od 721. dne procentní výměra důchodu za každých, i započatých, 90 kalendářních dnů předčasností o 1,5 % výpočtového základu.

Od 1. 1. 2010 již pro nárok na výplatu starobního důchodu není rozhodující, zda poživatel starobního důchodu pracuje v pracovněprávním vztahu sjednaném na dobu určitou či neurčitou. Výplata předčasného starobního důchodu však nebude stejně jako dosud náležet v období do dovršení důchodového věku, bude-li současně vykonávána výdělečná činnost.

INVALIDNÍ DŮCHOD

Koncepce invalidních důchodů i invalidity jako takové se mění. Zákon již nerozeznává dva druhy invalidních důchodů – plný a částečný. Nově bude osobám z důvodu jejich invalidity poskytována jediná dávka důchodového pojištění – invalidní důchod. Její výše bude ovšem rozdílná podle toho, který ze tří stupňů invalidity u konkrétního pojištěnce nastal. Do těchto invalidních důchodů v novém pojetí se k 1. 1. 2010 podle přesných zákonných pravidel transformují i plné a částečné invalidní důchody přiznané v období do konce roku 2009.

Podle ust. § 39 zdp je pojištěnec invalidní, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivě zdravotního stavu nastal pokles jeho pracovní schopnosti nejméně o 35 %. Jestliže pracovní schopnost pojištěnce poklesla:

- a) nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %, jedná se o invaliditu prvního stupně,
- b) nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %, jedná se o invaliditu druhého stupně,
- c) nejméně o 70 %, jedná se o invaliditu třetího stupně.

Zdravotní stav posuzují okresní správy sociálního zabezpečení (v Praze Pražská správa sociálního zabezpečení, v Brně Městská správa sociálního zabezpečení Brno) svými lékaři.

Pro získání nároku na invalidní důchod je třeba rovněž splnit podmínku potřebné doby pojištění. Potřebná doba pojištění pro nárok na invalidní důchod činí u pojištěnce ve věku

do 20 let	méně než 1 rok
od 20 let do 22 let	1 rok
od 22 let do 24 let	2 roky
od 24 let do 26 let	3 roky
od 26 let do 28 let	4 roky
nad 28 let	5 roků

Potřebná doba pojištění pro nárok na invalidní důchod se zjišťuje z období před vznikem invalidity, a jde-li o pojištěnce ve věku nad 28 let, z posledních deseti roků před vznikem invalidity. Nově platí, že u pojištěnce staršího 38 let se podmínka potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod považuje za splněnou též, byla-li v období posledních 20 let před vznikem invalidity získána doba pojištění alespoň 10 roků.

Nárok na invalidní důchod ze zákona zaniká, pokud pojištěnec dosáhne věku 65 let. Invalidní důchod vyplácený ke dni dovršení 65 let věku se mění na starobní důchod a tento nadále náleží ve vyšší původně vypláceného důchodu invalidního. Nárok na starobní důchod nevylučuje, aby pojištěnec podal žádost o přiznání a provedení výpočtu řádného či poměrného starobního důchodu.

Příjemce dávky důchodového pojištění podmíněné nepříznivým zdravotním stavem, stejně jako žadatel o tuto dávku, má nově povinnost předložit na výzvu orgánu sociálního zabezpečení lékařské nálezy ošetřujících lékařů, které má ve své evidenci. Dále je povinen sdělit údaje o dosaženém vzdělání, zkušenostech a znalostech, předchozích výdělečných činnostech a o změnách ve sdělených skutečnostech, k nimž došlo v době od předchozího posouzení poklesu pracovní schopnosti. Při nesplnění této povinnosti může být výplata důchodu zastavena, jestliže byl příjemce dávky na tento následek upozorněn. Dosud bylo možné zastavit dávku podmíněnou nepříznivým zdravotním stavem pouze při nepodrobení se vyšetření zdravotního stavu (ust. § 53 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb.).

Výše invalidního důchodu

Výše procentní výměry invalidního důchodu za každý celý rok doby pojištění činí:

- a) 0,5 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně,
- b) 0,75 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu druhého stupně,
- c) 1,5 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně.

Při změně stupně invalidity se změní i výše invalidního důchodu. Nová výše procentní výměry se stanoví jako součin procentní výměry invalidního důchodu, který náležel ke dni, jenž předchází dni, od něhož došlo ke změně stupně invalidity, a koeficientu, který se vypočte jako podíl procentní sazby výpočtového základu, která náleží za každý celý rok doby pojištění ve výši odpovídající novému stupni invalidity, a procentní sazby výpočtového základu, která náleží za každý celý rok doby pojištění ve výši odpovídající původnímu stupni invalidity. Koeficient se stanoví s přesností na čtyři platná desetinná místa. Zjednodušeně řečeno, vyplácí-li se např. invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně (sazba 0,5 %) a zdravotní stav se změní tak, že pojištěnec je invalidní pro invaliditu druhého stupně (sazba 0,75 %), výše jeho důchodu se znásobí jedena-půlkrát, u třetího stupně (sazba 1,5 %) se ztrojnásobí. Naopak, při zlepšení zdravotního stavu, se výše invalidního důchodu sníží na dvě třetiny, na polovinu, popř. na jednu třetinu.

Při změně stupně invalidity se nezkoumá, zda je splněna podmínka potřebné doby pojištění, jako tomu bylo za účinnosti dosavadní právní úpravy.

Při výpočtu výše invalidního důchodu se tradičně přihlíží též k tzv. dopočtené době, tedy době ode dne vzniku nároku na invalidní důchod do dne dosažení důchodového věku. Dosud se tato doba hodnotila jako doba pojištění v celém rozsahu. Nově jsou pravidla zápočtu dopočtené doby přísnější – hodnotí se (až na výjimky) jen v takovém poměru, v jakém je součet dnů české doby pojištění získaných v období od dosažení 18 let věku do vzniku nároku na invalidní důchod vůči celkovému počtu dnů v tomto období.

VDOVSKÝ, VDOVECKÝ A SIROTČÍ DŮCHOD

Pro nárok na vdovský/vdovecký důchod po uplynutí jednoho roku od úmrtí manžela již nebude rozhodujícím dosažení věkové hranice 55 let u žen a 58 let u mužů, ale dochází ke sjednocení věkové hranice. Nově je u mužů i žen třeba dosáhnout alespoň věku o 4 roky nižšího než činí důchodový věk muže stejného data narození. Postačí ovšem dosáhnout pouze vlastního důchodového věku, je-li tento nižší než věk uvedený v předchozí větě.

Pro všechny pozůstalostní důchody nově platí, že dojde-li po zániku nároku na ně k jeho obnově, nesmí být výše procentní výměry nové dávky nižší než výše procentní výměry původní dávky, která náležela ke dni zániku nároku na ni. To je výrazné zvýhodnění oproti dosavadnímu stavu, kdy byl obnovený nárok nově vypočítáván, čímž došlo ke ztrátě všech valorizačních navýšení, která náležela k původní dávce za léta jejího pobírání.

VYPLÁCENÍ DŮCHODŮ

Nová právní úprava stanoví povinnost příjemce důchodu vypláceného v hotovosti prostřednictvím držitele poštovní licence hradit náklady plátce důchodu za poukazy splátek důchodu vyplácených v pravidelných lhůtách. Tato povinnost se nevztahuje na poživatele důchodů, jimž byl důchod přiznán před 1. 1. 2010 a od 31. 12. 2009 jim nepřetržitě trvá nárok na alespoň jeden důchod (např. vdovský a nově je přiznáván po 31. 12. 2009 důchod starobní). Výše těchto nákladů v roce 2010 činí 21 Kč za každou splátku důchodu. Tato částka bude předem sražena z celkové výše splátky, která bude následně poukázána důchodci v již snížené výši.

O rozhodnutích a námitkách

ŘÍZENÍ VE VĚCÍCH DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ

Řízení o přeměně invalidního důchodu na starobní důchod se zahajuje z moci úřední, tedy zcela nezávisle na vůli poživatele invalidního důchodu.

Změna výše invalidního důchodu v návaznosti na změnu stupně invalidity se provede z moci úřední (po provedené kontrolní lékařské prohlídce), popřípadě na žádost pojištěnce o změnu výše invalidního důchodu.

Od 1. 1. 2010 uvede orgán rozhodující o invalidním důchodu ve svém rozhodnutí vždy:

- o jaký stupeň invalidity se jedná,
- den vzniku invalidity nebo den, od něhož došlo ke změně stupně invalidity,
- procentní míru poklesu pracovní schopnosti pojištěnce a činí-li pokles pracovní schopnosti aspoň 70 %, též údaj o tom, zda je pojištěnec schopen výdělečné činnosti za zcela mimořádných podmínek,
- označení orgánu, který posoudil zdravotní stav, pracovní schopnost pojištěnce a datum tohoto posouzení,
- jde-li o pracovní úraz nebo nemoc z povolání též skutečnost, že invalidita vznikla jako následek pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.

NÁMITKOVÉ ŘÍZENÍ VE VĚCÍCH DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ

Proti rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení ve věcech důchodového pojištění lze jako řádný opravný prostředek podat písemné námitky do 30 dnů ode dne jeho oznámení účastníku řízení. Podání námitek nemá odkladný účinek, nejde-li o rozhodnutí, které se týká plnění sankční povinnosti příjemců dávek či zaměstnavatelů. Námitky se podávají orgánu sociálního zabezpečení, který rozhodnutí vydal, a ten o nich také rozhoduje. Pokud je takovým orgánem ČSSZ, lze námitky v uvedené lhůtě uplatnit u kterékoliv okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ/PSSZ/MSSZ). Prvostupňová rozhodnutí ČSSZ tedy nenabývají právní moci doručením (jako za účinnosti dosavadní právní úpravy), ale až uplynutím lhůty k podání námitek, resp. doručením (oznámením) rozhodnutí ČSSZ o námitkách. Orgán sociálního zabezpečení přezkoumává rozhodnutí, proti němuž byly podány námitky, v plném rozsahu; není přitom vázán podanými námitkami. Řízení o námitkách musí být vedeno odděleně od rozhodování orgánu sociálního zabezpečení v prvním stupni – nemohou se na něm podílet, ani v něm rozhodovat osoby, které se účastnily řízení o vydání napadeného rozhodnutí. Podání námitek je řádným opravným prostředkem ve správním řízení a absolvování námitkového řízení, ať již úspěšné nebo neúspěšné, je proto nezbytným předpokladem k tomu, aby se věcí mohl zabývat soud v rámci případné později uplatněné správní žaloby.

Ústředí ČSSZ

Adresa: Křížová 25, 225 08 Praha 5

Call centrum: +420 257 062 860

Telefonní ústředna: +420 257 061 111

Fax: +420 257 063 360

Elektronická podatelna: posta@cssz.cz

Webové stránky: <http://www.cssz.cz>

TABULKA DŮCHODOVÉHO VĚKU PLATNÁ OD ROKU 2010

	Muži	Ženy					
		bezdětná	1 dítě	2 děti	3 děti	4 děti	5 a více dětí
1936	60 + 2	57	56	55	54	54	53
1937	60 + 4	57	56	55	54	54	53
1938	60 + 6	57	56	55	54	54	53
1939	60 + 8	57 + 4	56	55	54	54	53
1940	60 + 10	57 + 8	56 + 4	55	54	54	53
1941	61	58	56 + 8	55 + 4	54	54	53
1942	61 + 2	58 + 4	57	55 + 8	54 + 4	54 + 4	53
1943	61 + 4	58 + 8	57 + 4	56	54 + 8	54 + 8	53 + 4
1944	61 + 6	59	57 + 8	56 + 4	55	55	53 + 8
1945	61 + 8	59 + 4	58	56 + 8	55 + 4	55 + 4	54
1946	61 + 10	59 + 8	58 + 4	57	55 + 8	55 + 8	54 + 4
1947	62	60	58 + 8	57 + 4	56	56	54 + 8
1948	62 + 2	60 + 4	59	57 + 8	56 + 4	56 + 4	55
1949	62 + 4	60 + 8	59 + 4	58	56 + 8	56 + 8	55 + 4
1950	62 + 6	61	59 + 8	58 + 4	57	57	55 + 8
1951	62 + 8	61 + 4	60	58 + 8	57 + 4	57 + 4	56
1952	62 + 10	61 + 8	60 + 4	59	57 + 8	57 + 8	56 + 4
1953	63	62	60 + 8	59 + 4	58	58	56 + 8
1954	63 + 2	62 + 4	61	59 + 8	58 + 4	58 + 4	57
1955	63 + 4	62 + 8	61 + 4	60	58 + 8	58 + 8	57 + 4
1956	63 + 6	63	61 + 8	60 + 4	59	59	57 + 8
1957	63 + 8	63 + 4	62	60 + 8	59 + 4	59 + 4	58
1958	63 + 10	63 + 8	62 + 4	61	59 + 8	59 + 8	58 + 4
1959	64	64	62 + 8	61 + 4	60	60	58 + 8
1960	64 + 2	64 + 2	63	61 + 8	60 + 4	60 + 4	59
1961	64 + 4	64 + 4	63 + 4	62	60 + 8	60 + 8	59 + 4
1962	64 + 6	64 + 6	63 + 8	62 + 4	61	61	59 + 8
1963	64 + 8	64 + 8	64	62 + 8	61 + 4	61 + 4	60
1964	64 + 10	64 + 10	64 + 4	63	61 + 8	61 + 8	60 + 4
1965	65	65	64 + 8	63 + 4	62	62	60 + 8
1966	65	65	65	63 + 8	62 + 4	62	61
1967	65	65	65	64	62 + 8	62	61 + 4
1968	65	65	65	64	63	62	61 + 8